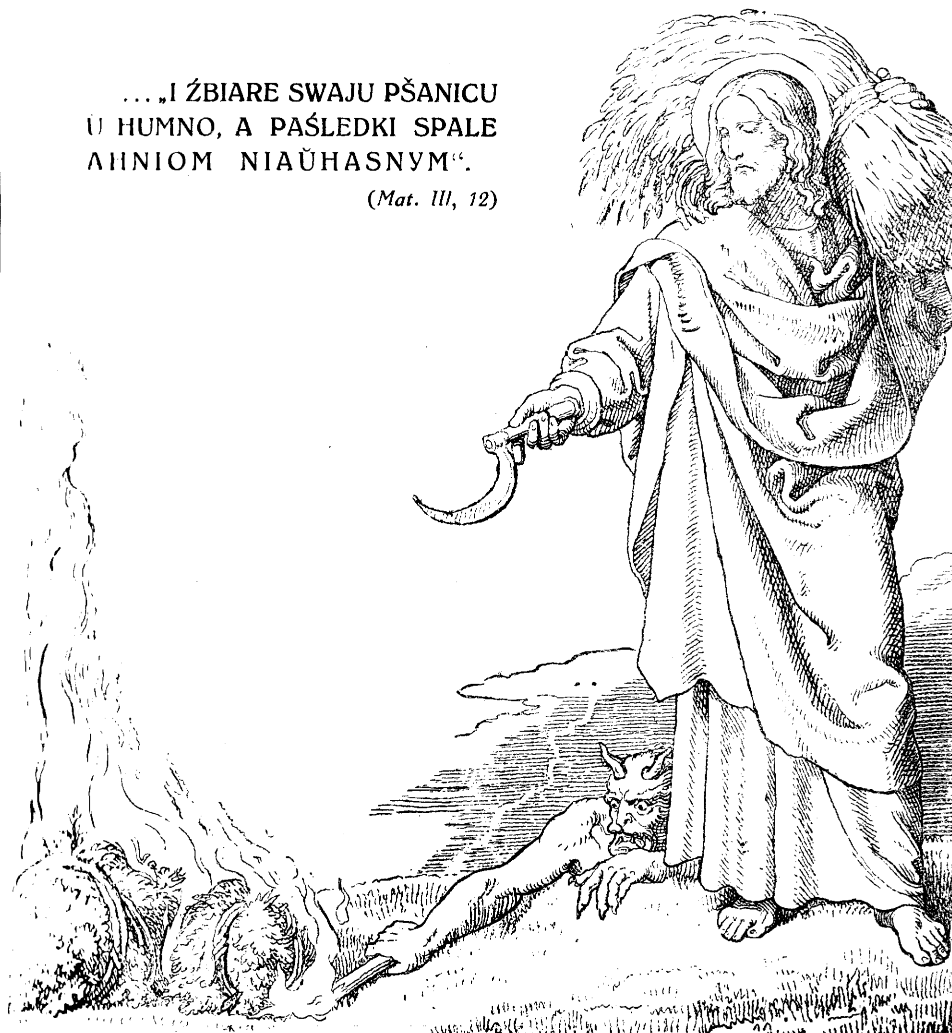
Hod I.

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

…„I ŹBIARE SWAJU PŠANICU
Ŭ HUMNO, A PAŚLEDKI SPALE
AHNIOM NIAŬHASNYM“.

(*Mat. III, 12*)

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Ab čym pisać u „Chr. D.?“

„Chr. D.“ zdabyła značny lik padpiščykaŭ i prychilnikaŭ, majučych časta wysokuju aświetu i zdolnaść da piara, ale nia majučych prywyčki pisać. Ad ich časta možna pačuć, što pisali-b jany z achwotaj u „Chr. D“, ale nia majuć ab čym. Dziela hetaha padajom da ich wiedama, što pisać da nas možna na rožnyja temy, majučyja značeńnie dla praŭdziwaj chryścijanskaj ideolohii i dla chryścijanskaha žyćcia praktyčnaha. Woś-ža pažadany artykuły z Teolohii, Filozofii i Ascetyki na temy ab sprawach bolš žywych i sučasnych, z Socyjolohii — ab sprawach hramadzkich u światle nawuki Chrystusa, z Historyi ahulnaj Kaścioła — ab značeńni Chryścijanstwa dla cywilizacyi i kultury, z Historyi Kaścioła ŭ Litwie i Biełarusi — ab Unii, z Liturhii — ab rožnych uračystaściach, abradach i ich značeńni, ab pašyreńni św. Ewanelii siarod pahancaŭ, ci ab misijach, a tak-ža pažadana pisać na rožnyja temy biahučyja, majučyja suwiaź z relihijaj i Kaściołam.

I šmat ab čym inšym pisać da nas možna, znajučy kirunak naš i majučy achwotu. A dziela dabra biełaruskich katalickich ideałaŭ da hetaj pracy bracca treba.

Da wiedama našych niekatorych padpiščykaŭ.

Nia hledziačy na naš zaklik až u dwuch numaroch „Chr. Dumki“ da nie apłaciŭšych našaj časopisi padpiščykaŭ, kab chutčej spoŭnili swoj abawiazak i apłacili padpisku, — nažal, dahetul adazwalisia nia ŭsie. Mnohija, nia hledziačy na toje, što sami abiacali apłacić „Chr. Dumku“, dahetul nie pryslali ničoha. Woś-ža hetym papieradžajem, što kali chto da 1 traŭnia (maja) siol. h. nia pryšle padpiski, abo piśmom nie pawiedamić nas, kali jon zmoža zapłacić,— budziem uważać, što takija asoby padpiščykami „Chr. D.“ być nia chočać i dziela hetaha dalejšaja wysyłka našaj časopisi im budzie spyniena.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ WYCHODZIĆ RAZ U DWA TYDNI.

Padpisnaja cana z pierasyłkaj:

na hod	. . . .	8 zał.
na paŭhoda	. . .	4 „
na 3 mies.	. . .	2 „
na 1 „	. . .	80 hr.

ABWIESTKI źmiaščajucca tolki na WOKŁADCY.

Kaštujuć:	Celaja staronka	80 zał.
	1/2 „	40 „
	1/4 „	20 „
	1/8 „	10 „

ASOBNY NUMAR KAŠTUJE 30 hr.

Adras redakcyi i administracyi:

WILNIA, Zawuł. św. Mikałaja Nr. 8, kw. 3 (Wilno, zauł. św. Mikołaja 8 — 3).

Redaktar pryjmaje ad 9 — 12 i ad 5 — 6.

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

PIERASYŁKA APŁAČANA RYČAŁTAM.

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

Wychodzić raz u dwa tydni.

Hod I.	WILNIA, 8 KRASAWIKA, 1928 h.	Nr. 7.

ČYTAČOM SWAIM I PRYJACIELAM ŽADAJEM WIASIOŁAHA I ŠČAŚLIWAHA WIALIKADNIA!

Razlaƀajecca j pływie siańnia na bujnycƀ, burliwycƀ cƀwalacƀ radaści j žyćcia, ƀenaja światajа pieśnia... Alleluja!... Piaje ƀetu pieśniu ŭsia pryroda, skidajučy z siabie łancuƀi zimy lutaje...

Alleluja!!! Adzywajecca wulkaničnym, światym, radasnym akordam u miljonacƀ cƀryścijanskicƀ duš.

I cƀto-ž zdolaje wykazać słabym ludzkim słowam ƀenuju biezbiareźnuju cƀwalu radaści, jakuju woś pieražywajem siańnia my cƀryścijanie z pryčyny wialikadnaƀa światа, z pryčyny ŭskrosu Cƀrystusa?!

* * *

A biazbožnyja niawierniki pracƀodziać mima nas dy dziwiacca z tonam žałosnaje ŭśmieški na wusnacƀ. O, litaści ƀodnyja, naiŭnyja, nierazumnyja dzieci! dumajuć — ab nas...

Siańnia radawacca?! U dni suświetnaƀa ƀramadzkaƀa biazładździa i kryŭdy, ucisku j maralnaje błaƀaty?... Tady, jak u łacƀmanocƀ ƀalita z biadoju lezie k'nam praz wokna j dźwiery, złość brazƀaje łancuƀami, a ciemnata źbiwaje z daroƀi postupu — tady radawacca?!

* * *

A my adnak, nia ƀledziačy na ƀeny biezpadstaŭny dakor wiečna skryŭlenycƀ, kisłycƀ i źbiantežanycƀ duš, nie pakidajem swajej radaści, swajƀo maƀutnaƀa Alleluja cƀryścijanskaj Wiery, Miłaści i Nadziei. Ci ŭ paƀodu, ci ŭ niaƀodu, ci ŭ jarmie ciažkoje pracy, ci ŭ wolnuju światočnuju cƀwilinu adpačynku, ci na woli, ci za žaleznaju krataj, ci ŭ ščaści, ci ŭ niadoli, ŭ ciemry, ci skupanyja ŭ soniečnycƀ kasulkacƀ nawuki j kultury — zaŭsiody piajom Alleluja paƀody žyćciowaj i raŭnawaƀi, Alleluja wiery ŭ lepšuju budučyniu, Alleluja akančalnaje pieramoƀi ƀora, Alleluja wiečnaƀa tryumfu!...

* * *

Ocƀ, wy niaščasnyja niawolniki swajej nadutaj pyšnaści!

Nia wam zrazumieć pryčynu našaje niaŭpynnaje radaści j žyćciowaj siły, što raz silniejšym pulsam bjučaj! Wyž-bo ad krynicy žyćcia adwiarnulisia! Cƀrystus z umioršycƀ uskrošsy, pieramožnik śmierci, dla was jość dalokim, a časami j nienawisnym...

Cƀrystus, katory, „piakielnu nietru zwajawaŭ,
Usialakicƀ złydniaŭ pakanaŭ,
A ƀrešnym łasku darawaŭ"—dla was čužy!...

* * *

Cƀto z Cƀrystusam nia jšoŭ na Holƀotu pad kryž, dy apirajučysia na jaƀo Božuju nawuku nie zrazumieŭ sensu ciarpieńnia j niadoli, nie paznaŭ piakielnaje nietry swaje ŭłasnaje natury, dy nie adradziŭ jaje, pierapalajučy ŭ waƀni žalu j pakuty — toj nia budzie razam z Cƀrystusam pieražywać radaści, tryumfu, pieramoƀi, witajučy wiasnu łaski, daskanalnaści, adradžeńnia!...

* * *

Ničoƀa nie pamoƀuć štučnyja dy modnyja padjomy ƀumaru... Biaz cƀryścijanskaj radaści, wypływajučaj z niawinnaści i supakoju dušy — niama wiasiołaƀa Alleluja!

* * *

Ale dla usicƀ Cƀrystus paŭstaŭ z umioršycƀ, dla ŭsicƀ ƀrymić wiasiołaje Alleluja, zaklikajučy ŭsicƀ da radaści, da ščaścia, da swajƀo Boƀa — Zbaucy. Dyk tudy, tudy kirujma našy sercy, našy dušy!...

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Dumki nad wialikadnym Alleluja.

Alleluja! Jak-ža mnoha dumak prywodzić na pamiać heta słowa, jakoje miljony dobrych dziaciej Chrystusa mahutnaj pieśniaj u dzień Wialikadny ahłašajuć usiamu świetu, piajučy pieramohu Chrystusa nad złom, nad śmierciaj!

Alleluja! Prypaminajucca hody moładaści... dziectwa, rodnaja wioska, chata i taja nieciarpliwaść, z jakoj usie čakali hetaha wialikaha światа, jak hatowilisia da spatkańnia jaho i toje ščaście dušy, jakoje adčuwałasia pry pieršym śpiewie Alleluja.

Alleluja! U dumkach baču kaścioł parachwijalny, prypaminaju tuju chwilinu, kali dobry Chrystus pieršy raz pryšoŭ da majho serca ŭ komunii św. i jak tady duša maja, pierapoŭnienaja ščaściem, piajała Alleluja...

Alleluja! Wialikaja subota... wiečar... pa ŭsich darohach ludzi, jak muraški, z košyčkami ŭ rukach śpiašać u kaścioł, kab pamalicca pry hrobie Chrystusa i ŭ pieknaj pracesii wialikadnaj zapiajać Alleluja!

Alleluja! Chutka minajuć hody žyćcia našaha— dałoka ŭžo dziectwa, prachodzić moładaść... a Chrystus toj samy i siahońnia i zaŭtra i na wieki... a my ci tyja samyja? Ci z sercam pierapoŭnienym miłaściaj piajom Jamu ciapier Alleluja?...

Alleluja! Pieknaja wiasna... usio da žyćcia budzicca... hinuć śniehi i marozy. Matka ziamla akrywajecca pieknymi kwietkami... a duša naša? Mo' tam maroz i śnieh, moža tam zima hrechu panuje i kali piajom Alleluja, Chrystus płača nad nami i kaža: „žal mnie hetaha narodu... hetaha čaławieka...

Alleluja! Chrystus ustaŭ z umioršych. Ustańma i my... Braty! Čas jość, kab my sa snu paŭstali", sa snu hrechu!
Wialikadnaja spowiedź... Adpuščajucca hrachi twaje... Budzisia da žyćcia Łaski Božaj, a duša adzieŭšysia ŭ pieknuju adziežu, prybraŭšysia kwietkami cnot chryścijanskich mahutna piaje Alleluja. Chrystus ustaŭ z umioršych! Chaj žywie Chrystus u dušach našych!...

J. Maciukoŭski.

Dr. M. A.

BOH.

II. CI BOH JOŚĆ?

Taki Boh, ab jakim hawora nam narodnaje paniaćcie, nawuka i Biblija nia moža nia być, bo inakš ničoha nia byłob, a tady, wiedamaž i nia byłob ani kamu, ani ŭ kaho pytacca.

Možna časami pačuć takuju hutarku: „kab Boh byŭ, dyk-by ŭsie ludzi wieryli—nia byłob niedawierkaŭ, — a tož jość niedawierki — dyk chiba Boha niama." — Ale chto maje choć trocha zdarowaha rozumu, to chiba zrazumieje, što na taki skaz tak možna adkazać: „kab Boha nia było, dyk by ŭsie byli niedawierkami, biazbožnikami, a to stolki ludziej wieryć—dyk chibaž Boh jość!" Z tak pastaŭlenaj sprawy jasna widać, što istnawańnie Boha nie zaleža ani ad wiery, ani ad niedawierstwa, heta nia jość sprawa plebiscytu, narodnaha hałasawańnia. Kali Boh jość, ničoha nie pamoža najzajadlejšaja balšawickaja prapahanda, što Jaho niama, a kalib Boha nia było (što niemahčyma), ničoha nie pamahłab najharačejšaja wiera ŭsich wierujučych.—

Istnawannie Boha naleža da praŭdaŭ tak zwanych maralnych, a hetyja praŭdy nia jość saŭsim widawočnyja, jak prykładam dwa da adzin try, 2+2=4 i tolki, ale wymahajuć jasnaj razwahi i dobraj woli čaławieka, kab na ich zhadziŭsia i pryznaŭ. Tut na ŭpor niama lakarstwa — na't sam Boh siłaj nikoha da pryznawańnia siabie nia zmušaje. Pry hetym jašče treba dadać, što sprawa wiery relihijnaj, chryścijanskaj u Boha, apryč rozumu i dobraj woli, zaležyć jašče i ad łaski Božaj. — Ale ab wiery, mo' daść Boh, pahaworym kali asobna u „Chryścijanskaj Dumcy," a ciapier papytajem siabie, što kaža rozum čaławiečy ab istnawańni Boha.

Praz rozum razumiejem tut prymietu čaławieka šukać na usio dokazaŭ, čamu, adkul, na što? A praz čaławieka razumiejem kožnaha, chto z hetaj swajej prymiety, rozumu, pawodle jaje prawoŭ, karystaje.

Usio toje, što hawora, jakby skazać, na karyść Boha, za Jaho istnawańnie—nazawiem dowadami, abo dokazami, abo z łacinskaha—arhumentami. Dokazy hetyja padzielim na try hrupy:

1. Što kažuć asobnyja nawuki ab istnawańni Boha,

2. Što kaža nawuka nawuk (filozofija) ab Bohu,

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Ahulnaje paniaćcie Apolohietyki Chryścijanskaj.

III.

Apolohietyka chryścijanskaja, ŭziaŭšyś wiaści rozum čaławieka ŭ krainu wiery, akružywaje, jakby zamykaje jaho pamaleńku swaim sposabam što raz bolš ciesnymi, ščylniejšymi wuzłami, uliwajučy jamu adnačasna silnaje pierakanańnie ŭ praŭdziwaść Kaścioła i ŭsiaho, što tolki daručana tut Chrystusam — skarbu wiery našaj.

Čaławiek, abstawiŭšysia abaronnymi murami Apolohietyki, čuje, što swaim pierakanańniem relihijnym, jon jak wierujučy, daŭ sapraŭdy silnuju aporu. Apolohietyka zabiaspiečywaje, ścieraže tej wiery jahonaj, byccam niejkaja ćwiardynia niaprystupnaja worahu. I kali-b niepryjaciel zadumaŭ, zachacieŭ wykraści z dušy henuju wieru, tady ŭpierad musiŭ-by zrabić wyłam u abaronnych ścienach Apolohietyki.

A i treba-ž skazać, treba pryznacca, što jon, toj worah, nia śpić. Jon, što kinuŭ čaławieku kaliś jašče ŭ rai šalonuju dumku: „budziecie bahami, wiedajučy dabro i zło“ — i na čym załamaŭ los natury ludzkoj — jon, što sam zbuntawaŭsia, što admowiŭsia słužyć Bohu, jon nie pierastaje i ciapier užo bolš padatnuju sabie naturu ludzkuju spakušywać, adwodziačy jaje ŭsialakimi sposabami ad Boha, padrywajučy wieru ŭ Imia Jaho światoje. Duch błahi nia spyniaje swaich zachadaŭ, kab tolki niejak zhasić u dušy tuju iskru Božuju, katoraja i świecić i hreje i ažyŭlaje nas — wieru światuju. Z hetakaj metaj atakuje jon i Apolohietyku Chryścijanskuju, atakuje jak tolki moža ŭwa ŭsich jaje čatyroch punktach: tut znajdzie niešta takoje, čym choča asłabić u nas pierakanańnie što da relihii naahuł, tam iznoŭ padminowuje abjaŭleńnie Božaje, asabliwa abjaŭleńnie ŭziataje ŭ formie chryścijanskaj, u kancy starajecca padarwać i pawahu samoha Kaścioła, wartaŭničaha wiery Chrystusawaj.

I skolki-ž nia pišacca ab hetym, ni haworycca pa świecie šyrokim! Mo' niwodnaja sprawa nia mieła stolki warožych adnosinaŭ, skolki henaja, sprawa wiery. Woś čamu Apolohietyka, budučy ćwiardyniaj, abaronaj wiery chryścijanskaj, maje być dobra zaŭsiody prytarnawanaj, dobra pryspasoblenaj na ŭsie mahčymyja zakidy, jakija tolki wydumać moža „duch času“. I zhetul-ža jasna, čamu Apolohietyka źjaŭlajecca nawukaj zaŭsiody świežaj, aktualnaj u kožnym času, zhetul jasna, čamu jana moža i pawinna wyklikać wialikaje zacikaŭleńnie ŭ dušy kožnaha intelihientnaha, ci naahuł udumčywaha chryścijanina.

Ale ci heta značyć, spytacca chto moža, što kali čaławiek paddaŭsia razważańniam Apolohietyki Chryścijanskaj, dyk užo hetym samym robicca i wierujučym? Nie, nie zusim tak, bo wiera heta nie matematyka, dzie ŭsio kančajecca adnym suchim teoretyčnym rozumam, wiera damahajecca ad nas čahości bolš. „Sprawiadliwy žywie z wiery“ — wo što skazana ab joj. I ŭsiažbo relihija, usia, jak kažuć, ekonomija Božaha Abjaŭleńnia da adnaho zwodzicca, da adnaho imkniecca — dać čaławieku zbaŭleńnie. A zbaŭleńnie, jano nia jnakš zdabywajecca, jak tolki praz łasku Božuju. Dziela henaj łaski pryšoŭ Chrystus, dziela jaje zasnawaŭ i relihiju swaju. Woś-ža i relihija tady spoŭnić zadaču swaju, kali tuju łasku dašć i jaje padtrymaje ŭ dušy

---

3. Što kaža sam Boh ab swaim istnawańni, ab sabie i jak heta čaławiek rozumam swaim maje prymać.

1. Što kaža ab istnawańni Boka nawuka?

Hawaryć ab tym, ci jość Boh, ci niama raŭniajecca tamu, što pytać siabie, ci ŭsie rečy i my z imi majuć jaki sens, pryčynu, racyju — ci nie, abo inakš, — ci my dumajem, razumiejem što, ci nie, abo jašče dalej — ci my ludzi, ci nie. — Bo dumać, razumieć — heta znača nia što inšaje, jak bačyć sens čahoś, jaho wonkawaju pryčynu, abo nutranuju racyju: np: čamu kalaso skrypić? — Bo niamazana. A čamu niamazana? — Bo haspadar niadbały i h. d. — usiudy i ŭ wa ŭsim — A wiedajem ŭznoŭ, što dumka, rozum, chacia tut na ziamli, jość wyklučnaj prymietaj adnaho tolki čaławieka. Skazać tady, što Boh jość — znača nadać usiamu sens, pryčynu, a nie pryznać Boha, znača ŭsio abiassensić i, što za tym idzie, siabie abiezrazumieć abiesčaławiečyć. Na ščaście naša pryroda čaławiečaja macniejšaja ad našych chwarob, kali heta rozum za rozum zachodzić i sam siabie skasawać choča, ale nia moža, bo nia sam siabie na świet puściŭ i ŭžo hetym samym dakazwaje istnawańnia Boha.

U paznawańni našym jość bolš-mienš čatyry stupieni:

1) Zwyčajny mužycki rozum, katory bača, ścwiardžaje, što rečy jość i jak jany jość, nie zachodziačy wielmi daloka u šukańni pryčyn. Heta — pryrodnaja krynica i pačatak usialakaha inšaha paznańnia.

2) Nawukowaje paznańnie racyi rožnicca ad zwyčajnaha tym, što jość ahulnaj, systematyčnaj, peŭnaj, (ćwiordaj) wiedaj usiaho praz bližejšyja i dalejšyja pryčyny.

3) filozofičnaje paznawańnie pastupaje dalej ad nawukowaha: šukaje najdalejšych pryčyn. Rozum ludzki nie zaspakojwacca aby čym.

4) Wiera. Praz wieru tut razumiejem nia wieru relihijnuju (z rozumu, woli i łaski), ale zwyčajnuju zdolnaść čaławieka rozumu da pryznawańnia za praŭdu taho, što chto inšy hawora. Wiera takaja zajmaje dziewiaćdziesiat sotych ŭ našym žyćci. Sami, biespasiaredna my mała što wiedajem, bo ci mnohija-ž z nas byli ŭ Amerycy, hawaryli z Napoleonam i bačyli Londyn— adnakža nia skažam, što hetaha niama. Wiedajem ab hetym dziela taho, bo wierym inšym ludziam, što jany nas nie ašukwajuć. Wiera

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

caławieka. Zhetul jasna, što chto łasku Božuju zahubiŭ, tamu na-ništo prydasca i ŭwieś aparat relihijny, tady ŭsia wieda teoretyčnaja — heta adzin pusty huk.

Što-ž, kali tak, razumiejem tut pad słowam wiery, katoruju baronić Apolohietyka? Pytańnie hetaje tut samo saboj nakidajecca dziela lepšaha zrazumieńnia, dziela bolšaha pahłybieńnia tej ważnaj roli, jakuju ŭ całaści relihijnaha našaha stroju ihraje Apolohietyka. Skažam pieradusim, što siudy ŭchodziać tyja praŭdy wiery chryścijanskaj, praŭdy ćwiordyja, trywałyja, jak wiečnaść — dohmaty, katoryja razam uziaŭšy, tworać hetak zwanuju nawuku relihijnuju — Dohmatyku. Nia znača adnak, pieraścierahajem, što Apolohietyka nia maje swajoj ćwiordaj asnowy dohmatyčnaj, a jak-žaž, maje i jana swaje dohmaty, swaje praŭdy, tolki inšy budzie charaktar ichni ŭ Dohmatycy, a inšy ŭ Apolohietycy. A roznica ŭ tym, što Dahmatyka padychodzić bližej da samych krynic, adkul čerpaje čaławiek wierujučy sabie soki žyćciodajnyja, heta znača da światych sakramentaŭ, skul pływie ažyŭlajučaja dušu našuju łaska Božaja.

Rola Apolohietyki tut takaja, kab pakazać čaławieku, dzie treba šukać, dzie možna znajści tuju łasku i dziela hetaha jana ŭwodzić jaho ŭ Kaścioł Chrystowy. A tutkaj užo Dohmatyka pakazywaje, dzie i jakija jość sakramenty i jakim sposabam źjaŭlajucca jany nam žywywi krynicami łaski Božaj, krynicami ažyŭlajučymi i padtrymliwajučymi świataść dušy našaj. I heta ŭžo budzie apošni punkt, da katoraha zwodzicca ŭwieś stroj relihii chryścijanskaj.

Jak widzim, Apolohietyka zajmaje adnosna skarbu wiery našaj stanowišča wonkawaje, staić jak-by znadworku. Ludziam dobraj woli pakazywaje darohu da praŭdziwych krynic zbaŭleńnia, a złoj woli ludzkoj, što manicca adwiaści ad wiery Chrystusowaj, daje naležny adpor.

A ŭsiož-taki, niechta skaža, jość-ža ludzi, što pryznajuć siabie katalikami, wiery nia wyrakajucca, Apolohietyku Chryścijanskuju znajuć i pawažajuć, a ŭ Kaścioł redka chodziać, da sakramentaŭ światych jak-by i nia prystupajuć. Čym tłumačyć hetakaje źjawišča? Pryčynaj najčaściej bywaje tutakaj zwyčajnaja słabaść woli ludzkoj: ot prosta nia chočacca siabie prymusić i ŭsio. Šmat my čaho razumiejem, a nie spaŭniajem dziela tej samaj pryčyny. Toje-ž zdarajecca i ŭ kaścielna-relihijnych sprawach. Chacia śmieła skazać možna, što kali chto sapraŭdy staraŭsia pahłybić pytańni apolohietyčnyja, kali chto ščyra padhataŭlaŭ swoj rozum da pryniaćcia wiery, tady Boh nieadmowić jamu achwoty i siły stacca wierujučym, a paśla być i praktykujučym chryścijaninam.

Z usiaho skazanaha bačym, jak wysokuju, jak pawažnuju maje zadaču Apolohietyka Chryścijanskaja; achwotna-ž tady da jaje i źwiartacca nam treba. Biaremsia da studjawańnia ŭsich jejnych pytańniaŭ, biaremsia pawažna, sumlenna, a pierakanajemsia, što karyść z henaj pracy nam jak ludziam i jak wierujučym ludziam akažacca sapraŭdy wialikaj, žyćciowa niazwyčajna cennaj.

Ks. Dr. J. R.

****

„NIA SAMYM CHLEBAM ŽYWIE ČAŁAWIEK, ALE I SŁOWAM, PACHODZIAČYM Z WUSNAŬ BOŽYCH". (MAT. 4, 4)

****

takaja pašyraje naš rozum i daje jamu krylla, ale sama z rozumu wychodzie i na rozumie apirajecca. Praciaham dalejšym hetaj wiery jość wiera rehijnaja. Zaŭważma tut mimachodam, jak nierazumna sudziać tyja, katoryja ćwierdziać, što wiera jość rečaj nierazumnaj. Dzie niama rozumu — nia moža hyć wiery! Jašče nichto nia bačyŭ, kab cialata, sabaki, parasiata, katy wieryli.

Pa hetych wyjaśnieńniach, zdajecca niališnich, pytajma-ž, što nawuka, hetaja krasa čaławiečaha rozumu, kaža ab tym, ci Boh (taki, ab jakim mowa była ŭ № 6-tym „Chr. Dumki") jość, ci niama.

Kaža jana ŭśled za prostym zdarowym rozumam, što biaz Boha ni da paroha. — Heta znača, što biaz Boha niwodnaj zahadki nie razwiaža. Kali pryznać, što specyjalnaj prymietaj ludzkoj jość rozum, a rozumu, kab bačyć sens i racyju ŭ rečach (raz—umieć), tož biez pryznańnia Boha treba hetaha wyračysia. Nawuka jakkolečy šmat zrabiła, mnoha wyjaśniła, ale staić pierad mnohimi zahadkami, katoryja razwiazwaje tolki Boh — Jaho istnawańnie. Zahadak hetych jość bolš-mienš 7.

1 z a h a d k a. Što takoje i adkul materyja ci enerhija—heta toje, z čaho składajucca ŭsie rečy widomyja? Najgienijalniejšyja teoryi mechanicystaŭ ci dynamistaŭ ničoha nie wyjaśniajuć u hetaj zahadcy. Chaj buduć atomy, jony, elektrony ci jakija inšyja radziwony—biaz Boha nie abyducca. Ničoha nie pamoža adsowańnie trudnaści ŭsio dalej i dalej, kažučy choćby miljony miljonaŭ razoŭ: heta ad taho, a toje ad hetaha — trudnaść nie stajecca ad hetaha aničuć mienšaja.

Kožnaja čaść materyi (ci enerhii, jak heta siahońnia wielmi lubiać) biare swoj pačatak ad druhoj čaści. Dyk niaŭžož, kali my chacia miljardy miljardaŭ čaściej złožym, nia majučych u sabie racyi, dyk atrymajecca toje, što maje racyju? — Nikoli! Nia tolki nawukowy, ale i prosty rozum heta bača. Z nuloŭ ničoha nia wyjdzie, kali pierad imi nie pastawić adzinki. Nie pamoža tut skazać, što materyja (enerhija) wiečnyja. Kali jany wiečnyja, to wiečna racyi ŭ sabie nia majuć. Sama wiečnaść, abo pustoje słowa, abo Boh. Tolki adzin wychad astajecca. Materja (ci enerhija) pačatak swoj maje ad Taho, katory jość byccam samaistnujučym — Boha. Jakim sposabam — heta inšaja sprawa. U chryścijanskim świetapahladzie Boh jość twarcom: N a p a č a t k u s t w a r y ŭ B o h n i e b a i z i a m l u...

2-a j a z a h a d k a. Adkul i jak uziaŭsia

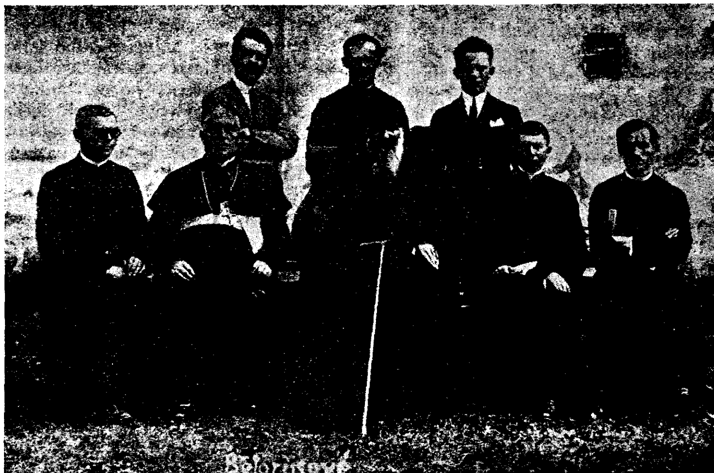
© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Z relihijna-kaścielnaha życcia.

700-lećcie Welehradu. Welehrad, jaki sioleta światkuje 700 hadoŭ swajho istnawańnia, jość siańnia asiarodkam katalickich imknieńniaŭ unjonistyčnych, źwiernienych u kirunku sławianskich narodaŭ. Wiadomymi jość mižnarodnyja ŭnjonistyčnyja kanhresy ŭ Welehradzie, z katorych apošni byŭ 1927 h. Welehrad łažyć na paŭdniowa-uschodniaj Marawii. Bazylika była zbudawana 27 listapada 1228 h. i addana Cystersam. Welehrad, padobna, jak i inšyja klaštary ŭ tyja

Biełarusy na V-ym Unijnym Kanhresie ŭ Welehradzie 20—24. VII. 27. u składzie nastupnym: Ks. A. Cikota, inž A. Klimowič, Ks. Fr. Čarniaŭski, stud. Fr. Hryškiewič, Ks. Dr. J. Rešeć i Ks. Dr. A. Leoš. Pa siaredzinie J. E. Mitrapalit A. Šeptycki i Arcyb. miajscowy Prečan.

pieršy ruch. Wiedama, što materyja, masa, katoraja jość niaźniščymaj, padlahaje to-ž prawu inercii, sama pa sabie jošč biezuładnaj, moža być i ŭ supakoi, a nie ŭ ruchu kanieśnie, adkul tady hety ruch, i to ruch pieršy, bo choćby my (uznoŭ toje samaje) ciełuju wiečnaść kazali, što ŭ ciahniku adzin wahon začepleny za druhi, druhi za treci i h. d. da niekančonaści, to ŭsio-ž taki, kali nie dapuścim pieršaj lakamatywy, pieršaha motara — ničoha ŭ raźwiazcy pytańnia napierad nie pastupim. Ničoha tut nie pamahajuć, ani pamohuć nowyja teoryi fizyki ci chimii, ani nowyja pahlady na naturu materyi ci enerhii, pasutnaści sprawa astaniecca toj samaj zahadkaj, kali nie dapuścić istnawańnia pieršaha Jość, da katoraha ŭžo pytańni našy nie stasujucca, bo Jon tolki jość, a nia jość materyjaj, enerhijaj ci čymś inšym złožanym z čaściej, ahraničanym.

3-ja zahadka. Adkul u świecie paradak, razumnaje ŭstrojstwa ŭsiaho?

Kali sami hetaha paradku, systemnaści, ładu, celowaści nia bačym ani ŭ samych, ani wokał siabie, spytajma astranomaŭ, fizykaŭ, chimikaŭ, biolohaŭ, historykaŭ i h. d. — a jany nam skažuć, što świet ustrojeny pad mieru i wahu, što zbudawany pa planie i to nie aby jakim. Ab prypadku hawaryć nie prychodzicca, chiba žartam (prypadkam možna ŭniz haławoju, a ŭ haru zadkam), bo prypadkam u žyćci štodziennym zawiem toje, čaho pryčyny nia bačym, ale heta nia znača, što jaje niama, abo što jakoje niebudź zdareńnie nia maje swajho značeńnia. Nie piarečać mudramu paradku świetu ani tak zwanyja ŭrody (monstra) natury, chwaroby zaraznyja, lichija insekty i h. d. Kab, skažam, błoch čornych ci biełych nia było — ni adzin z nas nikoli-b u łaźniu nie pašoŭ i takby marna ŭ brudach zhinuŭ. Ab tak zwanym źle, ciarpieńni pahaworym u treciaj čaści našaha ab Bohu narysie, a ciapier musim zakankludawać (zaklučyć), što Tym, chto plan świetu sastawiŭ i świet pa planu ŭstroiŭ jość Boh, najwyšejšy Rozum. Biaz Boha byŭ-by chaos, nieparadak da niepaniaćcia, abo skažam lepš, — ničoha nia było-b: ani paradku, ani chaosu —, bo paniaćcia nieparadku, niabytu — jość tolki paniaćciami, katoryja mohuć paŭstać z paradku i bytu — a nie naadwarot. Paniaćcia pazytyŭnyja pry nehatyŭnych wyjaśniajucca tolki, a nie paŭstajuć z ich. Ništo nia jość, ale jaho niama.

4-a zahadka. — Adkul žyćcio na ziamli ŭ tak bahatych jaho prajawach i formach?

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

časy, byŭ asiarodkam kultury. Zakońniki cierabili lasy, pracawali na ziamli, zakładali parafii i pracawali nad aświetaj pasiarod akaličnych žycharoŭ.

Husyckija wojny šmat zniščyli jaho budynki i skarbaŭ. Tolki od 1650 h. klaštar pačaŭ pawoli waročacca da byŭšaj swajej sławy. Kaścioł byŭ adbudawany na daŭniejšych fundamentach.

U 1784 h. car Jozef II začyniŭ klaštor, a ŭtrymańniem kaścioła zaniałosia tady akaličnaje žycharstwa i duchawienstwa.

Z Ukrainskaj Papieskaj Kalehii ŭ Rymie. Haduncoŭ u Kalehii jość 19: z archidyec. lwoŭskaj 5, z dyecezyi pieramyskaj 4, z stanisławoŭskaj 2, mukačyŭskaj 2, kryžywackaj 1, z dyecezyj bisk. Bahačeŭskaha 4, bisk. Takača 2. U Kalehii žywuć taksama 6 bahasłowaŭ Bazyljan. Usich razam jość 25. Duchaŭnikom Kalehii jość O. Kandiuk.

Kataliki ŭ Sofii. U stalicy Baŭharyi jość bolej jak 6.500 katalikoŭ; 5.500 łacińnikaŭ i kala 1000 hr.-kat. Dla prapahandy katalickaj idei zakładziena 1920 h. tawarystwa „Добра Печата" (Dobraja Presa), jakoje wydaje kalendar „Św. Kiryła i Miafoda", tydniawik „Істина" (Praŭda) i brašury polemično-apolohičnaha źmiestu.

Z św. Konhrehacyj Abradaŭ. 31.I. h. h. adbyłosia hieneralnaje pasiedžańnie Konhrehacyi ŭ prysutnaści św. Ajca ŭ sprawie zaličeńnia da liku światych Alžbiety Kanori Mora z Rymu, što, jak matka siamji, światа pražyła bierahučy prawa 3 zakanu bosych Trynitaraŭ.

Źniščeńnie statui Chrystusa. Meksykanskija rabotniki pad upływam balšawizmu razburyli dynamitam statuju Chrystusa-Karala, što była pastaŭlena wiernymi 1920 h. na wierchu hary Čero del Kubilete ŭ harach Gwanachuato.

Katalictwa ŭ Čechii. Wychodziačy ad 60 hadoŭ orhan českich katalikoŭ „Nasinec" źmiaščaje hałoŭny artykuł ab katalictwie ŭ Čechii.

Katalictwa ŭ Čechii tracić žywotnyja siły dziela takich pryčyn: daŭniej husytyzm, refarmacyja, nacisk hermanizacyjny, a ciapier—świeckaja škoła, liberalizm i kaścioł narodny.

Jak u nijakich moža krajoch Eŭropy, katalictwa ŭ Čechii padlahała biaspieraryŭnym ahraničeńniam, dyk zaŭsiody musiła wiaści baraćbu za elementarnaje prawa swajho istnawańnia.

Dziela hetaha „katalictwa českaje zaŭsiody krywawić" — kaža „Nasinec".

Kali ŭ hetych warunkach českaje katalictwa adyhrywaješ siańnia ŭ žycci swajho haspadarstwa pawažnuju roli, to biassumliwu jość u hetym Božaja Apieka.

Pratesty prociŭ prasledawańnia Kaścioła ŭ Meksycy. Niadaŭna Ajciec św. wysłaŭ na ruki redektara presy amerykanskaj „Commoureal", p. Williamsa adozwu ŭ sprawie Meksyki. Amerykanskija adnak hazety jaje nie nadrukawali.

— Na pasiedžańniu bawarskaha sojmu, pasoł dr. Scharnagl unios prapazycyju pratestujučuju prociŭ prasledawańnia ŭ Meksycy.

— Na pasiedžańniu senatu ŭ Belhii senatar Rutten, Daminikanin, abhawarywaŭ sprawu ŭ Meksycy. „Čužaziemnyja ŭrady nie pawinny miašacca ŭ unutranyja sprawy inšych haspadarstwaŭ, adnak hwałty meksykanskija zmušajuć da abhawarywańnia ich u parlamentach. Z honaram Belhii nie zhadžajecca dalejšaje maŭčańnie ŭ hetaj sprawie"—kazaŭ senatar.

Z žyćcia katalickaha ŭ Italii. 4 sakawika

Jość rečaj znanaj i nawukaj śćwierdžanaj (Pasteur), što pierachodu ad niažywoj materyi da žyćcia niama. Kali, skažam, u wadzie abo ŭ kaŭbasie, što wisić niedzie pad strachoju, znojdziecca štoś žywoje,—nia znača, što jano zradziłasia z niearhaničnaj materyi, ale što zarodki žywyja ŭsiudy jość (panspermija). Tolki wysokaja temperatura ich zabiwaje i kali wadu izalawać, sterylizawać (abiaspłodnić) i trymać hermetyčna začynienaj — nikoli ŭ jej žywoha ničoha nie najdziecca. Ziamla naša, jak dumaje nawuka, kaliś mieła nieskalki tysiač temperatury; žyćcio było niemahčymym i samarodztwa niama, dyk adkul žyćcio? Zwaliłasia z inšaje planety?! A adkul tam? Uznoŭ nawuka choćby cely łancuh pachodnych pryčyn pakazała, staje ŭ tupik. A fakt žyćcia damahajecca razwiazki. Žyćcio świetu daŭ Boh, choćby na't dapuścić mahčymaj ewaluciju i samarodztwa. Bo tady paŭstanie i astaniecca pytańnie adkul-ža niažywaja materyja? Z ničoha-ž ničoha (ex nihilo nihil).

5-taj zahadkaj dla nawuki jość paŭstańnie pieršaj świedamaści ŭ arhanizmie žywym. Jak jość propaść niepierachodnaja pamiž niažywoj materyjaj i žywoj, tak jość takaja-ž propaść i pamiž tolki žywym i świedamym, pieršym čućciom choćby pryjemnaści, abo niepryjemnaści, miž traŭkaj i małym kuraniotkam. Pawiarchoŭnaja nawuka tłumača ŭsio bieskaniečnaj ewalucyjaj i dapuskaje mahčymy pierachod ad žyćcia da čućcia, ale surjoznaja nawuka staje tut biassilnaj i kaža, jak i pierad usimi zahadkami, ignoramus—nia wiedajem—et ignorabimus—i nia budziem wiedać. — Tak, kali nia dać nawuka miejsca Bohu — wiedać nia budzie i moža sabie nia wiedać, ale fakty świedamaści biaz pryčyny dziela hetaj niawiedy ŭsie astanucca. Jak usiudy, tak i tut Boh tolki adzin razwiazwaje zahadku pieršaj świedamaści. Jon jaje daŭ swaim aktam tworčym.

6-aja dahadka. Jak, adkul paŭstała myśl, dumka čaławiečaja? Tut to-ž najšyrejšaja ewalucija niamnoha wytłumača. Čaławiek roźnicca ad usiaho inšaha, źwiarynaha świetu nia stupieniaj razwićcia, ale jakaściaj, jak elementy chimičnyja, dapuścim zołata ad žaleza. — Čaławiek znaje relihiju, etyku, nawuku, postup —(čaho ŭ świecie tolki źwiarynym niama), a to dziela taho, što maje myśl, dumku, razumnuju, duchowuju dušu. Adkul jana? Jakaja jaje metryka? Pamiž ducham a žyćciom chaciaby i świedamym jość bolšaja prapaść, čym pamiž świedamaściu

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Instytut Akcyi Hramadzkaj, parazumieŭšysia z Akcyjaj Katalickaj u Italii arhanizawaŭ dzień światkawańnia niadzieli i świata. Uwa ŭsich miajscowaściach adbylisia wialikija ŭračystaści, złučanyja z Komunijaj hieneralnaj Sajuzaŭ Katalickich i adoracyjami Najświaciejšaha Sakramantu. Metaj wytłumačyć značeńnie, jakoje maje adpačynak niadzielny, byli wydrukawany i raspaŭsiudžany adumysłowyja adozwy. Na sklepach i warštatach raskiejeny adpawiednyja dla prapahandy malunki.

Na pasiedžańniach abchawarywali hetu sprawu z kaścielnaha i praŭnaha punktu hledžańnia. U šmat jakich miajscoch byli zrobleny asobnyja wiačernija kursy. Temy byli nastupnyja: pačatak, značeńnie i ważnaść prykazańnia ab światočnym adpačynku. Siamiejnaje życcio i adpačynak niadzielny. Dabro ahulnaje i odpačynak niadzielny i inšy.

Najwialikšaja duchoŭnaja seminaryja ŭ Europie. Arcybiskup Medjolanu ŭ prysutnaści 10.000 asob niedaloka Varea pałažyŭ wuhławy kamień pad budowu najwialikšaj duchoŭnaj seminaryi ŭ Europie, katoraja budzie mieć nazoŭ papieža Piusa XI. Hrunt pad budowy budynku afiarawaŭ hramadzianin medyjolanski. Seminaryja źmieścić u sabie 10.00 studentaŭ teolohii; hałoŭny jaho budynak budzie mieć 360 m. daŭżyni, a dwabakowyja krylli buduć mieć pa 180 m. daŭżyni.

Załaty jubilej Ajca św. 21 śniežnia 1929 h. Jaho Swiataść Ajciec św. Papież Pius XI światkawać budzie załatyja ŭhodki kapłanstwa. Na pamiatku uspomnienaj hadoŭščyny mižnarodny jubilejny kamitet pastanawiŭ zbudawać aŭtar Najśw. Sakramantu ŭ kaściele św. Karala Baromeŭša ŭ Rymie, dzie Ajciec św. adprawiŭ pieršuju św. Imšu. Aŭtar maječ budawacca sa składak katalickaha świetu.

Pieršy Zjezd Nawukowaha Teolohičnaha Tawarystwa. 11 i 12 krasawika h.h. adbudziecca ŭ Lwowie pad protektaratam Lwoŭskaha Arcybiskupa Pieršy Zjezd Nawukowaha Teolohičnaha Tawarystwa. Aprača pasiedžańniaŭ plenarnych, adbywacca buduć pasiedžańni sekcyjaŭ: Fizyčnaj, Dohmatyčnaj, Biblijnaj, Histaryčnaj i Liturhičnaj.

Dalejšyja hwałty ŭ meksycy. U Meksycy jznoŭ aryštawali sotni katalikoŭ, ksiandzoŭ i świeckich, pieršych tolki za toje, što adpraŭlajuć nabaženstwy, a świeckich — što znachodziacca ŭ suwiazi z abaroncami relihijnaj wolnaści, zarhanizawanymi ŭ Jalisco. Pamiž aryštawanych znachodziacca arystakraty, šmat kabiet, dziejačoŭ katalickich.

Chrost 40 tys. pahanaŭ u praciahu adnaho hodu. Pawodle wiestak, atrymanych ad Biskupa Biermanna, hieneralnaha zamorskaha superjora Tawarystwa Misyjnaha św. Jozefa, u samych tolki misyjach ajcoŭ z Mill-Hill, u praciahu prošłaha hodu achryščyna 40 tys. pahanaŭ. U sučasny mament u hetych samych misyjach pryhataŭlajecca da chrostu zwyž 13 tys. pahanaŭ.

Za rodnuju mowu. „Germania" hałoŭny orhan centru, pišučy ab pałažeńni Niemcaŭ u Tyroli, upikaje Italiju za toje, što Niemcam katalikom admaŭlajuć relihijnaj apieki ŭ ich rodnaj mowie. „Germania" paklikajecca pry hetym na pastanowu Trydenskaha saboru, jaki hłasić, što wiernyja Kaścioła rymska-katalickaha, biaz rożnicy swajej narodnaści, pawinny atrymliwać apieku relihijnuju ŭ rodnaj mowie.

---

i życciom, abo życciom i niażywoj materyjaj. Adkaz daje tolki chryścijanskaja nawuka, kataraja wiedaje, što Boh skazaŭ i stwaryŭ dušu čaławiečuju: „Učynim čaławieka na wobraz i padabienstwa naša", jak siahońnia egzegiety tłumačać „na wobraz najbolš padobny da nas" — „ad imaginem simillimam nostram".

7-ja zahadka. Siomaj zahadkaj, abo siomym dokazam istnawańnia Boha (bo ŭsie zahadki jak my bačyli, służać dokazami) heta jość fakt istnawańnia ŭ čaławieku wolnaj woli, i što z hetaha idzie — pačuccia rożnicy pamiž dabrom i złom. Adzin tolki čaławiek na ziamli hetaje pačuccio maje. Woŭk naprykład, kali źješć našamu biednamu susiedu awiečku, nia mučycca ŭ lesie zhryzotami sumleńnia, a čaławiek, jak tolki štoś błahoje zrobić — mučycca. Adkul, jak paŭstała ŭ čaławieku takaja świedamaść dabra i zła i pačuccio patreby dabro twaryć, a złoha čuracca? Pryniata časami hawaryć, što heta rezultat wychawańnia, pierakonańniaŭ, tradycyi, pierasudaŭ, zababonaŭ, słowam, što čaławiek sam sabie ŭtwaryŭ raznicu pamiž dabrom i złom. Dapuścim na minutu, što 5, 6, 7 prykazańnia božyja mylacca, što zabiwać, zabaŭlacca ŭ raspustu, u zładziejstwa — heta nia jość zło — heta možna — i dapuścim, što ŭsie-b čysta ludzi na świecie pačali adrazu i razam zabiwać adzin druhoha, kraści, čužažonić i h. d. Što-b z hetaha wyšła. Wiedama, što — świet prapaŭby, a prynamsi my na świecie. Dyk chiba-ž dabro i zło nia jość tolki słowam čaławiečym, jaho wydumkaj, ale maje realnyja, abjektyŭnyja, niezaležnyja ad čaławieka padstawy. Kab čaławiek sam byŭ twarcom rožnicy pamiž dabrom i złom, dyk jon jakrazby za dabro ŭważaŭ zabojstwy, raspustu, zładziejstwy. A tut čaławiek robie drenna i čuje, što drenna — niešta jamu kaža, jakiś hołas, hołas sumleńnia ŭścia-ž prypaminaje: nie zabiwaj, nie čužažoń, nie kradzi i h. d. Čamu taki silny hety hołas, što jako čaławiek nia moh pazbycca za ŭsiu historyju swajho życcia na ziamli? Adkul jon i čamu jon taki nawiazčywy i niazniščany, što jaho pazbycca nielha? — Boh, twarec wolnaj i razumnaj (duchowaj) dušy čaławiečaj — ułažyŭ, ustawiŭ hety zwon i zawiesiŭ jaho ŭ dušy čaławiečaj.

„BAHASŁAŬLENYJA, ŠTO CIERPIAĆ PRAŚLEDAWAŃNIE DZIELA SPRAWIADLIWAŚCI, BO ICH JOŚĆ NIABIESNAJE KARALEŬSTWA". (MAT. 4, 10).

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Zaledź zaranica...

Zaledź zaranica na niebie blisnuła,
Razdaŭsia piareklik zwanoŭ,
Až radaść usiudy ludzcoŭ aharnuła:
To hołas carkwoŭ—kaściałoŭ.

* * *

Wiasielsia ziamlica wiasiellem aniołaŭ,
Bo z hrobu ŭžo Chrystus paŭstaŭ,
Uściešyŭ lud Božy, usich apastołaŭ,
J spoŭniŭ usieńka, za što addaŭ hołaŭ:
Zbaŭleńnia usich dakanaŭ.

* * *

J ty, Biełarusie, choć raz źwiesialisia,
Pa hory—niadoli—kryžy,
Na zmiertwychustańnie i ty razbudzisia,
Kryžom z Božym sercam na wiek pa-[dzialisia:
Ty, Chryste, jej ŭstać pamažy!

(Z paśmiertnaj spadčyny).
K. Swajak.

Knihapis.

„Praŭda" Nr. 3, Altamont N.—I.U.S.A.—studzień, 1928. Nieperyjadyčny hety orhan biełaruskaj katalickaj dumki za akijanam wychodzić užo druhi hod. Zjaŭlajecca jon dla nas u Wilni łastaŭkaj prybyŭšaj z-za mora i zwiastujučaj nadychod lepšych dzion dla Biełarusaŭ, jak na ich pryhniečanaj baćkaŭščynie, tak i dla rassiejenych u Złuč. Stanach Ameryki Paŭnočnaj. Hrazić tam našym bratom Biełarusam katalikom prosta ŭ wočy mocny, a nie ŭstupajučy wiecier anhielščyny wajujučaj, choćučy ŭsich emihrantaŭ i pakaleńnie narodžanaje ŭžo ŭ Amerycy zrabić Anhielcami.

Sumnym zjaŭlajecca toje, što nawat niekatoryja katalickija biskupy i mnohija ksiandzy i zakońniki prykładajuć da hetaha dzieła ruku, jakoje sapraŭdy z nawukaj Chrystusa ničoha nia maje supolnaha, choć i nia jość wyrazna zhanienym. Ale Chrystus nie skasawaŭ rozumu i ŭčciwaści čysta naturalnaj, jak i ich nakazaŭ, ale tolki padnios ich i ŭdaskanaliŭ. Kali wynaradaŭleńnie za akijanam hrazić narodam staroj kultury, z zakončanym ŭžo pracesam ich świedamaści, mowy i swietapahladu, jak Francuzy, Italjancy, Niemcy, Hišpancy i inš., to biaz paraŭnańnia bolej pahražaje jano Biełarusam, katalikam i prawasłaŭnym biaz rožnicy! Bolš-menš ad 5 hadoŭ prajaŭlajucca u Amerycy pačatki pracy nad tym, kab pierad wynaradaŭleńniem uściarahčy Biełarusaŭ, źbierahajučy ich narodnuju, jazykowaju i kulturnuju asobnaść. Praca hetaja duža trudnaja!

Adnak rozum wyčuwaje, a dośledy nad materjaj wybuchowaj paćwiardžajuć, što časta maleńkaja kolkaść takoj materyi padważyć pradmiet biaz miery bolšy ad jaje. Znača ruk nie składać, ale wieryć i pracawać treba! Bić skału, spatkanuju na darozie, až da pieramohi!

Pieršaje miejsca ŭ №3 „Praŭdy" zajmaje ŭstupny artykuł zasłužanaha dla Biełarusaŭ katalikoŭ u Amerycy dr. Jana Tarasewiča, Saletyna. Dziŭna piaro jaho ŭmieje pramaŭlać ad serca i da serca, prosta i jasna! Praz piaro hena čuwać usie dobryja prymiety biełaruskaha charaktaru. Pazwolu adnak źwiarnuć uwahu na pachiby mowy: kałychanki biełaruskija i naahuł kałychanki nia mohuć być **hučnymi**, bo dzietki nie zasnulib.. Biełarus nie hawora ab swajej baćkaŭščynie: **Matuška Biełaruś** — heta zwyčajnaja rasiejščyna.

Dalej iduć: Biełaruski relihijny himn (apuščana ŭ im adna strofka). Niepatrebna ŭ artykuł apolohietyčny „**Boh jość**", papali na pačatku razwažańni pierawažna palityčnyja, chacia słušnyja. Abo adno, abo druhoje:— abo apolohietyka, abo palityka. Na ŭsio swoj čas i swajo miejsca. Nie należycča taksama ŭ takim artykule ŭ **pieramiešku** ŭžywać słoŭ jak: Kaścioł i Carkwa, ani tak-ža praciŭnikaŭ Abjaŭleńnia Božaha nazywać tolki durnymi i šalonymi. Tut na miejscy była-b cytata z psalmu: „*Skazaŭ niamudry ŭ sercy swaim: niama Boha*". Naahuł artykuł abličany na čytačoŭ wierujučych, bo pasłuhoŭwajecca wyklučna dowadami z św. Pisańnia, Tradycyi i nawuki Kaścioła. Warta było-b zwiarnuć bolej ŭwahu niawierujučych i dać spačatku dokazy razumowyja.

Paśla spatykajem wierš M. Bahdanowiča — „Kraj ty moj rodny" i „Bratcy miłyja" — Fr. Bahuševiča.

Wielmi dopraja dumka dawać pasiarod artykułaŭ biełaruskich niekalki anhielskich, popularyzujučych ideju biełaruskuju. Bo jość napeŭna ŭžo ŭ Amerycy Biełarusy, jakija tolki pa anhlijsku ŭžo haworać i pišuć. Warta było-by taksama pierakładać z biełaruskaha na anhlijskuju mowu wieršy, abo prynamsia dobruju prozu. Ale nia warta dawać u „Praŭdzie" chaciaž-by najlepšyja wieršy Tennysona, jakoha pryhožyja twory znachodziacca napeŭna ŭ kožnym školnym amerykanskim padručniku. Jašče mieniej na heta zasłužyŭ anhlijski pierakład wieršu rasiejskaha paety A. Feta.

Za toje na swaim miejscy jość artykuł ajca Dr. J. Tarasewiča „**The World in respect to the Eucharistic Lord.**"

Wonkawy wyhlad „Praŭdy" ničahusieńki i dobraja papiera, druk mašynowy, ale dosyć čysty. Wielmi tannaja cana 20 centaŭ, daje mahčymaść nabyć „Pradu" najbiadniejšamu Biełarusu, ciažka pracujučamu ŭ nowajorskim porcie.

Kančajučy hetu sprawazdaču, šlom za akijan pawažanamu Redaktaru sardečnyja pažadańni wytrywałaści ŭ načataj pracy. *T.*

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ.

Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita.

Biełaruskaja drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Ludwisarskaja wul. 1.

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Chronika.

Praca T-wa unutr. misyjaŭ. Na apošnim pasiedžańni Archidyecezjalnaj Rady Tawarystwa Unutranych Misyjaŭ razhledžany nastupnyja sprawy: 1. sprawa adpawiednaj apieki nad świełanawiernutymi; 2. sprawa wybaru brašur praz kamisyju; 3. sprawa sekcyi kapłanaŭ misijaneraŭ pry Radzie Archid.; 4. sprawa schowaŭ afiar na misij ŭnutranyja ŭ banku; 5. sprawa rejestracyi kołaŭ parafijalnych.

Źmieny ŭ duchawienstwie. Na padstawie zahadu J. E. Arcybiskupa Mitrapalita Wilenskaha zrobleny niekatoryja źmieny na pasadach duchawienstwa: Ks. Siemaškiewič z Ławaryšak naznačany na probašča ŭ Dukšty (pad Wilniaj); ks. K. Zachareŭski z Dukšt na probašča ŭ Ławaryški; ks. J. Žamejć z Ašmiany naznačany dziekanam i probaščam u Świr; ks. W. Hałak z Świru naznačany probaščam u Ašmianu; ks. W. Bobin z Pryjaźni na probašča ŭ Wišniewa; ks. J. Papłaŭski z Wišniewa na probašča ŭ Pryjaźń; ks. S. Hanusoŭski z Hruzdawa na probašca ŭ Ikaźń; ks. J. Sławinski z Ikaźni na probašča ŭ Hruzdawa; ks. J. Ingielewič naznačany patronam Tawarystwa Słužby Žanočaj im. św. Zyty ŭ Wilni; ks A. Łukašewič wikary z Iŭja naznačany na wikaraha ŭ kaściol św Piatra i Paŭła ŭ Wilni; ks. A. Chomski naznačany na wikaraha ŭ Iŭje.

Z pryhatawańniaŭ da Synodu ŭ Wilni. U lutym h. h. adbyłosia druhoje pasiedžańnie pieradsynodalnaj kamisii z nastupnym paradkam dnia: padzieł pryhatawaŭčaha materjału pamiž siabrami kamisii i plan pracy na najbližejšuju budučyniu.

Narada duchawienstwa. 13 sakawika s. h. adbyłosia pasiedžańnie parafijalnaha duchawienstwa u Arcybiskupa. Metaj hetahapasiedžańnia była sprawa aktyŭniejšaj dziejalnaści Katalickaj Lihi. J. E. Arcybiskup zaznačyŭ, što pažadańnicm jaho jość, kab Katalickaja Liha ŭ najkarotšym časie aharnuła swajoj dziejalnaściu ŭsiu wilenskuju archidyecezyju.

Rekolekcyi dla biełaruskaj wučnioŭskaj moładzi. 26, 27, 28 sakawika h. h. u kaściele św. Mikałaja ŭ Wilni adbylisia rekolekcyi dla wučniaŭ-katalikoŭ Biełaruskaj Himnazii.

Rekolekcyjami kirawaŭ ks. Fr. Čarniaŭski.

KALENDARYK

Dni	N. styl	St. styl	Rymska-katal.	Hreka-katal.
S.	4	22	Izydara b.	Wasilija św. muč.
Č.	5	23	W. čaćw. Winc. Ireny	Nikąna i taw.
P.	6	24	W.piatn. Celéstyna pap.	Zacharaha
S.	7	25	W. sub. Epifana b. im.	Dabrawieśč. P. D. M.
N.	8	26	† Wialikdzień	Wierbnaja Sab. Ap. H.
P.	9	27	Maryi Kleofas	Matrony prp.
A	10	28	Ezechiela	Ilariona prp.
S.	11	29	Lawona W.	Marka i Kyryła
Č.	12	30	Juljuša pap.	W. Čaćw. Iw. List.
P.	13	31	Hermanehilda	W. Piatn. Ipatyja
S.	14	1	Justyna m.	W. Sub. Mar. E.
N.	15	2	† N. Prawod, Nastasi	Uskr. Chr. Tita.
P.	16	3	Benedykta	Świetły paniadz. Nik.
A.	17	4	Rudolfa	Świetły aŭtorak. Jos

Usiačyna.

Žydy ŭ Sawietach. U S.S.R.R. naličajuć ciapier 3 miljouy žydoŭ, z jakich: 1.000.000 rabotnikaŭ i ŭradaŭcaŭ, 170,000 ziemlarobaŭ, 850.000 ramieslenikaŭ i kala 1.000.000 drobnych handlaroŭ i asob roznych wolnych prafesijaŭ.

Nowyja wynachody. Cikawaj jość rečaj mahčymaść hawaryć biaz drotu i čuć na wialikuju adlehłaść, ale jašče cikawiejej bačyć haworačaha z daloku. Tymčasam u Zł.-Amerycy adzin wučony Alexanderson robie sproby aparatu, dziakujučy jakomu, možna było-b niatolki słuchać dalokuju haworku, ale i bačyć haworačaha. Pieršyja sproby hetaha aparatu dali pažadanyja wyniki.

Lik žycharoŭ u U. S. A. Pawodle najnoŭšych abličeńniaŭ minułaha hodu ličba nasialeńnia ŭ Złučanych Stanach Paŭnočnaj Ameryki dasiahaje 123 milj. 13 tys.

Cikawaja aperacyja. Apošnimi časami ŭ Amerycy zroblena 9 aperacyjaŭ u chworych na epilepsju (padačku) z nadta dobrym rezultatam. Chworym wyrazali hrupu nerwaŭ u wakolicy karku.

Pieraliŭ krywi. Anhlijski Čyrwony Kryž 1 studnia 1926 h. aficyjalna prystupiŭ da dziejalnaści pieraliwu krywi, adčyniajučy z hetaj metaj ŭ Londanie specyjalny ŭrad. Urad hety maje na mecie znajści achwotnikaŭ, katoryja mahli-by dawać swaju kroŭ na pieraliŭ chworym. U 1926 h. za pasrednictwam Čyrwonaha Kryža zroblena ŭ Londanie 736 pieraliwaŭ. Urad čynny dniom i ŭnočy Dziejalnaść jaho datyčyła ŭ bolšaści wypadkaŭ chworych u špitalach, adnak nie admaŭlali pomačy i prywatnym asobam. Pieraliŭ adbywajecca biaspłatna, ad zamožnych chworych pryjmajucca dabrawolnyia achwiary. Achwotnikam, dajučym kroŭ, Čyrwony Kryž zwaročwaje košty padarožža i stračanaha času i na žadańni dadatkowyja košty adumysłowaha adžyŭlańnia paśla aperacyi.

Žarty.

Cikawy koń.

Sielanin pradaŭ swajho kania žydu. Na zaŭtra prybiahaje žyd i kaža:

— Wiedaješ, koń, katoraha ja ŭčora ŭ ciabie kupiŭ — zdoch unočy.

— Heta cikawa! — kaža sielanin, jak hety koń u mianie byŭ, — nikoli ničoha padobnaha z im nie zdarałasia...

„Razumny“ Icka.

Icka — Uj, moj syn taki razumny, až strach!
Hryhor — A čamu jon smarkaty?
Icka — Nu, bo jašče durny!

U dochtara.

— Panie dochtar, praŭda što ja wielmi blednaja?
— Sapraŭdy!
— I jaki-ž na heta sposab?
— Wielmi prosty: musicie ściorci pudru z twaru.

Cennyja boty.

Sudździa: — Kolki-ž wy chočacie za swaje boty, katoryja ŭ was ukrali?

Paškadawany: — Zapłaciŭ za ich 40 zł., a dziela taho, što dawaŭ 2 razy padnoski da ich, jakija kaštawali pa 8 zł., dyk razam ciapier kaštujuć 56 zł.

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

PAŠTOWAJA SKRYNKA.

P. Z. u D.: Artykuły wašy „Boh jość“ i „Praŭda“ atrymali. U swaim časie skarystajem.

D. A. u S.: Duža wam dziakujem za ciopłyja słowy spahady. Što tyčycca Wašaj rady padawać u „Chr. D.“ i palityčnyja wiestki, dyk mo' jano i nia škodziła-b, ale pokul-što na heta ciesna nam, a pašyrycca niama sposabaŭ.

J. M. u Ł: Wašaje „Alleluja“ achwotna źmiaščajem. Dziakujem za słowy pryznańnia. Nie zabywajcie ab nas!

D. u B.: Wialikodny Waš wierš atrymali, ale skarystać z jaho nia lohka. Jość miajscy dobryja, jak z boku mowy, tak i z boku prawiłaŭ wieršawańnia, ale jość susim niemahčymyja. Moža kali dobra papprawiŭšy i nadrukujem. Pišycie bolš karotkija wieršy i lepš apracowywajcie!

P. A. A. u N.-M: 10 zł. atrymali. Dziakujem. Budziem wam ciapier zaŭsiody pasyłać dwa numary „Chr. D“.

J. R. u L.: waš syn prasiŭ nas wysyłać wam „Chr. D.“, što my achwotna i robim. Pašyrajcie našu časopiś i źbirajcie padpisku.

M. Fr. u L.: Probny numar „Chr. D.“ pasyłajem. Kali padabajecca, — prysyłajcie padpisku

T. u P.: Wierš waš „Na kryž prybity“ całkom dobry. Nia drukujem, bo źmiest jaho na čas Wialikadnia nie adpawiedny. Duža prosim was pracawać bolš u hetym kirunku.

J. K. i A. K. u K.: Probnyja numary „Chr. D.“ na wašu prośbu pasyłajem. Prosim nie zabycca ab padpiscy.

Ks. Fr. H. u H.: Za 8 zł. dziakujem.

J. P. u N.: 3 zł. atrymali, „Chr. D.“ pasyłajem. Pašyrajcie našu časopiś siarod wiaskowaj moładzi.

Ks. Fr. R. u Z.: Za padmohu ŭ liku 50 zł. na „Chr. D.“ ad dušy Wam dziakujem. Kab tak inšyja pomnili ab našaj časopisi, los jaje lepšy byŭ-by.

Ks. Fr. Č. u W.: Za 20 zł. na „Chr. D.“ ščyra dziakujem Duža nam miła, što zaŭsiody Wy ab „Chr. D.“ pomnicie.

Prysłany ŭ Redakcyju: Le Messager — „Wiestnik“ — organ ruskaho studzienčeskaho chrystianskaho dwiženija za rubiežom Nr. 3, Mart 1828. 10, Bouleward Montparnasse, Paris (XV).

Wyšła z druku **Wyšła z druku**

„STUDENSKAJA DUMKA“

MIESIAČNIK — ORHAN BIEŁARUSKAHA STUDENSTWA Nr. 2, 1928 h.
ZA MIESIACY SAKAWIK — KRASAWIK.

Miesiačnik źmiaščaje cikawy materjał nawukowy, hramadzki i literaturna mastacki, — dobra adbiwaje žyćcio Biełaruskaha Studenstwa Zahranicaj i ŭ Kraju.

ŹMIEST hetaha numaru. 1) 25.III. 18 — 25.III. 28 — A. B.; 2) 25.III. 1918 — 25.III. 1928 — St. St.; 3) Uzhadawańnie charaktaru — St. Hrynkiewič; 4) Nad Niemnam—St. St.; 5) Niepahoda—A. Bartul; 6) Z pieśniaŭ moładaści, jaho-ža; 7) Wiasna—U. Šyran; 8) Idzi—M. Tulejka; 9) My tam jaho-ža; 11) Śmialej!—M. Wasilok; 12) Bywaj, jaho-ža; 13) Pieśnia Wialli — H. Wialecki; 14) Z narodnaj tworčaści; 15) „Труды Беларусскаго Государственнаго Университета“ — Knihar; 16) Balučaja sprawa — H. Wialecki; 17) Chronika.

CANA asobnaha numaru 1 zł. —:— —:— —:— **PADPISKA** kwartalna z pierasyłkaj 3 zł.

Wypisywać i kuplać možna ŭ biełaruskich KNIHARNIACH U WILNI, a tak-ža ŭ Redakcyi (Wilnia, wul. św. Hanny Nr. 2).

WYŠŁA Z DRUKU
i pradajecca knižka pad nazowam:

CARKWA
POMSTA
WIAŹNICA

St. HRYNKIEWIČA.

Knižka wielmi cikawaha źmiestu. Wypisywać i kuplać možna ŭ biełaruskich kniharniach.
Hałoŭny skład: kniharnia „Pahonia“, Wilnia, Zawalnaja wul. Nr. 7.
—:— Cana knižki 1 zł. —:—
Na pierasyłku na prawincyju treba dałučać 20 hr.

NABAŽENSTWA, JAKOJE ADBYWAJECCA Ŭ KAŚCIELE Św. MIKĄŁAJA Ŭ WILNI DLA KATALIKOŬ - BIEŁARUSAŬ, na čas Wialikadny, z pryčyny wyjezdu na świata wučnioŭskaj i studenskaj moładzi, pierarywajecca, a pačniecca pa Wialikadni 22 krasawika siol. h.

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012